

Tvis – Lokalhistorie

Små fortællinger om:

1. Kirken
2. Brugsforeningen
3. Mejeriet
4. Missionshuset
5. Skolen
6. FDF -Knuden
7. Lauralyst
8. Sajyka - Kartoffelcentralen
9. Kappel Kjærgård
10. Frysehuset – Frostboksen
11. Telefoncentralen
12. Fællesvaskeriet
13. Tvis By set fra sydøst 1956
14. Tvis By set fra vest 1956

Tvis Kirke

Tvis Kirke er fra 1887. Dengang var der ikke noget som hed Tvis By. Kirken var den første bygning på stedet. Den blev lagt her, fordi det var et centralt sted i sognet mellem Lauralyst og Tvis Lund gårdene.

Den gamle kirke (1698 - 1887) lå på Klosterøen, der hvor Tvis Kloster (1163 - 1536) var placeret i Tuta Vallis (den sikre dal). Der var en stor klosterkirke knyttet til klosteret, men den var kun for munke og lægbrødre. Almindelige Tvis folk fik først adgang til Klosterkirken efter reformationen i 1536. Den fungerede som sognekirke indtil 1698, hvor den blev nedrevet og erstattet af en mindre, simpel kirke. Billedet herunder viser den gamle kirke på klosterøen.

Før reformationen var Tvis boerne henvist til Nr. Felding Kirke.

Billedet til venstre viser kirken indvendig set op mod alteret i koret.

Altartavlen, prædikestolen, herskabsstolen og lysestagerne, der var fulgt med fra den gamle klosterkirke til kirken på klostergrunden, blev genbrugt i den nye kirke. Det gamle inventar fortæller historien langt tilbage i tiden.

Læs og se mere om Tvis Kirke:

<https://www.tvisby.dk/wp-content/uploads/2019/06/Tvis-kirke-1886-2011-Maj-2012.pdf>

Tvis Brugsforening 1919 -1992

Her på hjørnet af Hovedgaden og Hingebjergvej lå Brugsen.

Det var et andelsselskab: Tvis Brugsforening med bestyrelse og ansat uddeler og personale. Kunderne var medlemmer i foreningen.

Foreningen blev oprettet i 1919 og var medlem af de forenede brugsforeninger i Danmark FDB

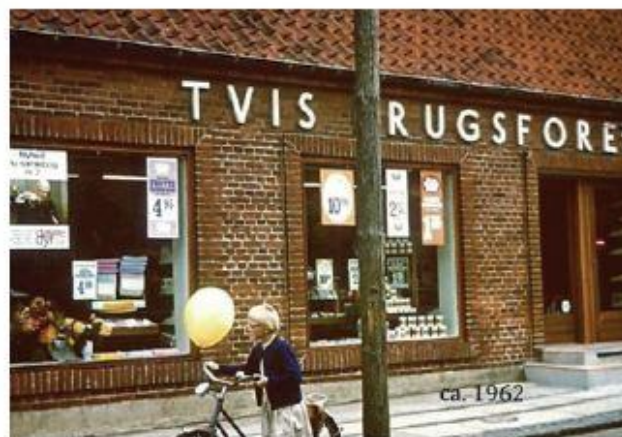
Uddeleren havde bolig i bygningen til venstre. Kommiser og lærlinge boede på loftet bag tagvinduerne.

Billedet er fra 1960. Det viser den centrale placering i bybilledet. På dette tidspunkt var der foruden Brugsen 3 købmænd i byen.

Der blev handlet med dagligvarer, isenkram og foderstoffer.

Butiksdøren var ud mod Hovedgaden i mange år – men blev senere flyttet om til Hingebjergvej.

På grund af stigende omsætning blev Brugsen nedlagt efter 73 år i 1992. I mange år stod bygningerne stadig på grunden før menighedsrådet købte det hele i 2013 og byggede det nye Kirkehus og anlagde det grønne område på Brugsens grund.

Se mere:

<https://www.tvisby.dk/wp-content/uploads/2019/06/Brugsen-i-Tvis-1919-1992..pdf>

Tvis Mejeri 1892-1975

Byens første bygning var kirken i 1887. Den næste var mejeriet i 1892. De to bygninger lå som byens eneste i 10 år før de næste huse kom. I dag svarende til Hovedgaden 4 og 6.

Mejeriet fik enorm betydning for udviklingen af landbruget i Tvis – ikke mindst for de små husmænd som kom med i et fællesskab om produktion af kvalitetssmør og med samme stemmeret i andelsmejeriet som de store gårdmænd.

Tvis Mejeri i 1955. Udenfor holder mælkekuskene med hesteforspand og de mange transportspande på vognene. Der er gang i mejeriet og dampen står ud.

I 1960'erne var der 200 leverandører til mejeriet – altså 200 landbrug med malkekøer.

Mejeriet med skorsten og bestyrerboligen til højre. Bag mejeriet mejeristbolig med mælkeudsalg.

Til venstre for mejeriet lå købmanden.

Mælkevogne i nærbillede

Mejeriet og mælkekuskene skabte liv og fællesskab til byen. De kom med nyheder fra det yderste af sognet og bragte nyheder den anden vej fra byen. Udover mælk og nyheder bragte de også varer fra købmand og smed.

Mejeriets historie kan ses og læses på:

<https://www.tvisby.dk/vores-landsby/lokalhistorie/>

– blad ned på siden – under virksomheder 1. og 2. del.

Tvis Missionshus 1904 - 2003 – Zion

I dag er Hovedgaden 13 privatbolig, men i næsten hundrede år var det Tvis Missionshus. Huset kom samtidig med at jernbanen kom til Tvis i 1904 og 5 år før Forsamlingshuset blev bygget.

Huset har været ramme om et stort og virksomt liv for de mange i sognet, der hørte til Indre Mission og KFUM og K.

Der var en stor sal med plads til 100. Ovenpå var der oprindelig en lille lejlighed og et køkken. I den etværelses ovenpå boede "Pæ'værk" (Peder Jensen) med kone og barn. Pæ'værk var værkbestyrer på det elektricitetsværk, der kom til Tvis i 1922. Senere blev huset udvidet med lille sal og moderniseret.

De fleste missionshuse havde et bibelsk navn. Tvis missionshus hed Zion.

IM-folkene var aktive og engagerede mennesker. I missionshuset var der møder med en taler udefra. Der var Ydre Missionskredse, KFUM/K holdt møder, der var missionsuger og bedeuger, møder om soldatermissionen og sømandsmissionen. Årligt var der en stor basar, hvor overskuddet gik til Ydre Missions arbejde. Der var søndagsskole i Missionshuset og i mange år også konfirmandundervisning.

Huset blev nedlagt som missionshus i 2003 og derefter solgt. Det er i dag en privat bolig. Dog er der stadig et lille indfældet kors i gavlen, der vidner om, at det er et specielt hus.

Læs historien om Tvis Missionshus her:

<https://www.tvisby.dk/wp-content/uploads/2019/06/Den-grundtvigske-og-indremissionske-retning-i-Tvis.pdf>

Tvis Skole

Skolen har været en 7. klasses grundskole for Tvis området siden 1964. I 1978 blev skolen desuden overbygningsskole for Halgaard, Tvis og Nr. Felding. Billedet viser skolen kort efter ibrugtagningen i 1964. Det var den første skole placeret centralt i Tvis By.

Det var en skole med 7 årgange placeret i hver sit klasselokale. Derudover var der moderne faglokaler og gymnastiksal. Skoleinspektørens bolig ses tæt ved skolen.

Den centrale skole i Tvis skulle erstatte 3 landskoler (Hingebjerg, Gedbo og Skautrup).

Den nuværende Tvis Skole blev ombygget og udvidet i 1978, da skolen blev overbygningsskole med mange elever fra Halgaard, Tvis og Nr. Felding i 8. -10. klasse. 10. klasse er nu fortid.

Det første elevhold som indtog den nye skole i 1964 og som fik hele deres skolegang på den nye centralskole.

Skolens ledere

Du kan se meget mere om Tvis Skole på hjemmesiden
www.Tvisby.dk under lokalhistorien

Knuden – FDF

Knuden og det grønne område omkring er i dag der, hvor FDF'erne bolttrer sig i indendørs og udendørs aktiviteter.

Fra 1941 -1968 var området idrætsforeningens idrætsplads. I over 25 år mødtes ungdommen i Tvis her, og der blev spillet fodbold og håndbold på pladsen. Det var TIF som havde pladsen. KFUM spillede håndbold på deres plads i Østergaard Krat.

Billedet er fra 1970, hvor FDF bygningen Knuden netop er taget i brug. TIF flyttede i 1968 til det nye stadionområde ved Hallen. Der er endnu et par mål på pladsen.

Det lille "klubhus" ses bag FDF bygningen. Det var her omklædningen foregik. Man fik også indlagt vand på et tidspunkt. Koldt vand vel at bemærke.

Ved hjælp af indsamling og kommunal støtte og megen frivilligt arbejde blev Knuden rejst i 1970. Den blev renoveret og udvidet i 1996. Senest har Knuden også fået bålhytte og shelterplads.

I 1980'erne var der legestue i Knuden.

Der er blevet tradition for den årlige Sct. Hans fest på området.

FDF's side: <https://www.tvisfdf.dk/>

Læs om FDF's historie 1962 - 2015:

<https://www.tvisby.dk/vores-landsby/lokalhistorie/>

Lauralyst

I dag er Lauralyst kendt som et boligområde med leje- og ejerboliger.

Her lå i rigtig mange år sognets største gård med et meget stort jordareal. Navnet på gården var også Lauralyst.

I klostertiden var navnet Gertrudbæk. Det var gårdens kone Laurentine, som i 1831 fik ændret navnet til Lauralyst.

Skønt Lauralyst var en stor gård på 700 tdr. land og flere af ejerne kaldte sig proprietærer fik den aldrig status som herregård. Mange gårde i den sydvestlige del af Tvis er dannet ved gentagne udstykninger fra Lauralyst, og det meste af Tvis by ligger på jord som har tilhørt Lauralyst. Det var også ejeren af Lauralyst, som i 1904 fik jernbanen flyttet tættere på Kirken (fra 1887), Mejeriet (fra 1892) og Lauralyst. Banen skulle ellers være gået ude omkring Hingbjerg Bakke.

Mejeriets 50-års jubilæum i 1942 blev en af sognets største fester nogensinde. Den blev holdt i laden på Lauralyst. På billedet ses bestyrelse og serveringsholdet.

Der var landbrug og en stor malkebesætning til midt i 1970'erne.

Gården købes og nedrives i 1978 af Holstebro Kommune. Stuehuset nedrives først senere.

Tilbage er resterne af gårdens have/park.

Boligselskabet Holstebro bygger i perioden 1990 - 1997 16 lejeboliger på grunden.

Se en lille videosekvens om Lauralyst på:

<https://www.youtube.com/watch?v=bcPbFkoj3YQ>

Sajyka – Marmorhuset

Billedet er fra 1960. Her er Sajyka udvidet til det dobbelte.

Sajyka (Samvirkende jyske Kartoffelsektioners Salgscentral) er den gamle kartoffelcentral i Tvis.

Den er opført i 1949. Det var en markant hvid bygning placeret tæt på østsiden af jernbanen. Der var perron og jernbanespor helt ind til bygningen.

I sin glansperiode var 23 mand beskæftiget i centralen. Her blev modtaget avlede kartofter til sortering og videreforsendelse. Transporten foregik med jernbanen. Beskæftigelsen var især i vinterperioden.

Sajyka ophører som kartoffelcentral i 1988.

I 1990 købes Sajyka af virksomheden Marmorhuset som anvender de store bygninger til lager. I ca. 10 år er det tidligere Sajyka firmadomicilet for Marmorhuset, som i løbet af 1990'erne udvider lagerfaciliteterne.

Håndboldklubben Tvis KFUM lejer sig ind i en del af bygningen i 1999 og indretter kontor, klublokale og styrketræningsrum.

Senere har forsikringsselskabet Zurich og firmaerne Danatella A/S og Creme-fraiche kontorlokaler og lager i bygningen.

Det kan man da kalde byfornyelse: Tidligere en grå, forfalden fabriksbygning – nu et flot, hvidt og udsmykket firma-domicil. – Sådan er historien om Marmorhuset i Tvis, der har vokseværk og må bygge til.

Ældre Tvis boere husker at der i 1970'erne blev holdt bal på Sajyka.

Se en lille videosekvens om Sajyka og Marmorhuset:

https://www.youtube.com/watch?v=v7A1HnqV1_k

Kapel Kjærgård/Kirkegård

af Bent Bak

For enden af hovedgaden overfor det hvide hus ligger et lille område med gamle egetræer.

Det ligger på det højeste sted i byen kaldet Kapelbakke.

Der knytter sig mange spørgsmål og myter til stedet.

- Var der før kristendommen gudevie/kultplads på stedet?
- Har der ligget et kapel/trækirke?
- Var der en forbindelse mellem stedet her og helligkilden, som i dag er manet i jorden under de beskyttede boliger på Egevænget.

- Påtænkte man her at bygge en kvaderstenskirke som i Nr. Felding? Måske blev det påbegyndte arbejde stoppet på grund af klosterbyggeriet. Der er fundet afsprængte stenflager på stedet.
- Stedet har antagelig været brugt som begravelsesplads/kirkegård i en begrænset periode. Volde (der stadig ses) omgiver et firkantet område, som har strakt sig over vejen. Der blev fundet skeletter, da det hvide hus blev bygget. I hele klostertiden (1160 - 1536) blev de fleste folk fra Tvis begravet på Nr. Felding Kirkegård. Først fra 1698 fik Tvis sin egen begravelsesplads på den gamle kirkegård ved Tvis Mølle.
- Holstebro Museum har lavet udgravning i 2001 på stedet uden at finde sikre svar og spor.

Der er grund til at lade tankerne gå tilbage og betræde stedet med en vis ærefrygt.

Kappel "Kirkegård" set fra Hovedgaden.

Frysehuset/Frostboksen

De små lokale frysehuset havde deres blomstringstid i 1950'erne

Tvis og alle andre små samfund havde et fælles frysehus.

I Tvis stod en andelsforening med bestyrelse og medlemmer bag frysehuset – som forening blev den kaldt for "Frostboksen".

Det lille røde hus næsten uden vinduer lå på Elmevænget – svarende til nuværende Elmevænget 8.

Når grisen var slagtet og parteret, blev kødstykkerne pakket godt ind i brunt papir og sikret med snor. Derefter var det afsted til frysehuset med pakkerne.

Først blev de anbragt i en fælles indfrysningboks. – Efter et par dage skulle de over i ens egen nummerede boks.

Hvert medlem havde sin boks

I Tvis var det skabsbokse i højden, andre stede var det kummebokse.

Det populære frysehus havde en kort levetid. Det blev i 1960'erne og fremefter konkurreret ud af gode tilbud på hjemmefrysere fra Elektriker Sahl.

Telefoncentralen

Travlhed på Tvis Central. Det er Ketty Ravnsbæk med ryggen til.

Ketty Ravnsbæk – den sidste telefon-dame i Tvis. – Centralen nedlagt i 1970.

Centralen var meget Central i byen

- Centraldamen kendte folk på stemmen.
- Man ringede op for at blive videre-stillet.
- Informationscentral.
- Viste hvad der foregik i sognet.
- Blev kontaktet ved strømnedbrud, snerydning, aflyst skolegang m.m.
- Kunne finde frem til den rette, selvom man havde glemt nummeret.
- Havde de lokale numre i hovedet.

Hovedgaden 12 – var kendt som centralen.

De sidste 10 år var centralen her.

Hjemmetelefonen

Ofte partstelefon – man kunne ikke snakke samtidig. – 1970 var der 200 abonnenter i Tvis.

Fællesvaskeriet

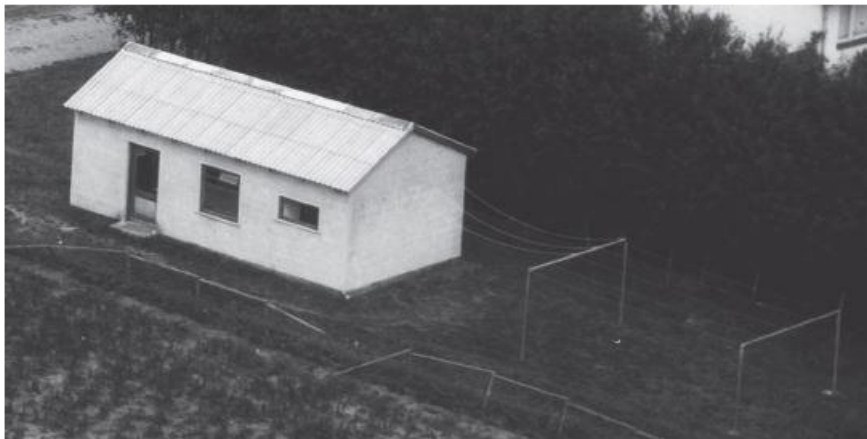
Fællesvaskeriet lå på Bannestrupvej.

Billedet her er fra 1960.

Var man med i Fællesvaskeriet kunne man her booke en vaskedag og benytte vaskedstyret i det lille hvide hus.

Nedenunder ses det i større forstørrelse.

Der er tørresnore udenfor, så tøjet kunne hænges til tørre.

Svend Svendsen: Selv om smeden i en periode lejede vaskemaskiner ud, valgte mor på et tidligt tidspunkt at benytte fællesvaskeriet. Der var stor kapacitet, hvilket var nødvendigt, da der både skulle vaskes for familien og de ansatte.

Der blev afsat en hel dag til at vaske. Jeg kan huske vaskemaskinerne, en stor rulle og nogle store cementkar hvor der kom blælse i. Mor vaskede tit sammen med faster Mitte (Marie Thomsen Engbæk).

Tvis 1956 set fra sydøst

Tvis set fra vest 1956

Fortællingerne og billederne er

Samlet af Bent Bak

